

ЗАКЉУЧНА ЗАПАЖАЊА
О ДРУГОМ И ТРЕЋЕМ ИЗВЕШТАЈУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ[□]

1. Комитет је размотрио Други и трећи периодични извештај Србије (*CEDAW/C/SRB/2-3*) на својој 1144. и 1145. седници 18. јула 2013. године (*CEDAW/C/SR.1144 and 1145*). *CEDAW/C/SRB/Q/2-3* садрже листу питања Комитета, а *CEDAW/C/SRB/Q/2-3/Add.1*. одговоре Владе Србије.

А. У в о д

2. Комитет захваљује Потписници на благовремено поднетом Другом и трећем извештају. Осим тога, захваљује Потписници на писаним одговорима на питања са листе, а које је Комитет поставио на припремној седници радне групе, на усменом излагању и одговорима на питања које је Комитет поставио у усменом облику. Међутим, изражава жаљење што Извештај не садржи податке разврстане по полу и другим релевантним факторима, као и квалитативне податке о положају жена у једном броју области које су предмет Конвенције, посебно у погледу жена из група у неповољном положају.

3. Комитет похваљује Потписницу на њеној делегацији, коју је предводила гђа Бранкица Јанковић, државна секретарка Министарства рада, запошљавања и социјалне политике, а у којој су били представници различитих министарстава и канцеларија као и члан Народне скупштине. Комитет захваљује на дијалогу који су водили делегација и чланови Комитета.

Б. П о з и т и в н и а с п е к т и

4. Комитет поздравља усвајање, од разматрања последњег извештаја, законодавних мера са циљем да се елиминише дискриминација жена, и то:

- (а) Закона о забрани дискриминације из 2009. године, који садржи дефиницију начела равноправности и забрањује дискриминацију на разним основама, укључујући родно засновану дискриминацију;
- (б) Закона о равноправности полова из 2009. године, који садржи одредбе о једнаким могућностима и посебним мерама за спречавање и елиминацију дискриминације на основу пола и рода као и поступке за правну заштиту лица изложених дискриминацији;

[□] Усвојен на Педесет и петом заседању Комитета (8-26. Јула 2013.)

- (в) Закона о запошљавању и осигурању у случају незапослености из 2009. године, који такође предвиђа родну равноправност и заштиту од дискриминације;
 - (г) Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом из 2009. године, који садржи одредбе о родној равноправности особа са инвалидитетом;
 - (д) Закона о основама образовања из 2009. године, који садржи одредбе против дискриминације, као и дискриминације на основу рода; и
 - (ђ) Закона о избору посланика и Закона о локалним изборима из 2011. године, којима се уводе родне квоте.
5. Комитет, осим тога, поздравља усвајање следећих политика:
- (а) Стратегије за спречавање и борбу против дискриминације из 2013. године;
 - (б) Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима (2011-2015);
 - (в) Националног акционог плана за примену Резолуције Савета безбедности УН 1325-„Жене, мир и безбедност” (2010-2015);
 - (г) Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности (2009-2015); и
 - (д) Националне стратегије за побољшање положаја Рома у Србији из 2009. године, и Акционих планова (2009-2011 и 2013-2014).
6. Комитет са задовољством констатује да је Потписница потврдила или приступила једном броју међународних и регионалних инструмената, и то:
- (а) Конвенцији о правима особа са инвалидитетом и њеном Факултативном протоколом из 2009. године;
 - (б) Међународној конвенцији за заштиту свих лица од принудног нестанка из 2011. године;
 - (в) Европској конвенцији о борби против трговине људима из 2009. године.

В. Главне области забринутости и препоруке

Народна скупштина

7. **И док још једном потврђује да је првенствено Влада надлежна и да нарочито сноси одговорност за потпуно извршење обавеза које је Потписница преузела приступањем Конвенцији, Комитет наглашава да је Конвенција обавезујућа за све гране власти и позива Потписницу да охрабри Народну скупштину да, у складу са својим процедурама, где је одговарајуће, предузме неопходне кораке у вези са имплементацијом ових закључних запажања од сада па до наредног поступка извештавања Потписнице сагласно Конвенцији.**

Видљивост Конвенције, Факултативног протокола и Општих препорука Комитета

8. Комитет је забринут што се, до сада, на Конвенцију није позивало, нити се примењивала, а ни узета у обзир у судским поступцима, нити су се жене, тражећи своја права на забрану дискриминације и равноправност, позивала на Конвенцију или одговарајуће домаће прописе, што указује на недостатак свести међу женама и у правосуђу и међу правницима о правима жена предвиђеним овом Конвенцијом.

9. **Комитет препоручује Потписници да:**

- (а) Настави да подиже свест жена о њиховим правима предвиђеним овом Конвенцијом и поступцима предвиђеним Факултативним протоколом; и
- (б) Обезбеди да Конвенција и њен Факултативни протокол, Опште препоруке Комитета, његова мишљења о појединачним представкама и предузетим истрагама, као и одговарајући домаћи прописи буду саставни део правне едукације и обуке за све судије, тужиоце и правнике, са циљем да им се омогући да директно примењују Конвенцију и тумаче одредбе домаћих прописа у складу са Конвенцијом.

Законодавни оквир за анти- дискриминацију и равноправност

10. Комитет констатује да је дискриминација на основу пола забрањена Уставом, Законом о забрани дискриминације, и Законом о равноправности полова. Међутим, Комитет је забринут због:

- (а) Неуспеха Потписнице да примени ове законе на благовремен и ефикасан начин и недостатка свести о одредбама ових прописа међу становништвом, због чега је број покренутих поступака мали;
- (б) Одсуства концепта вишеструке дискриминације жена у прописима Потписнице о забрани дискриминације; и
- (в) Одсуства законодавног оквира о доступности бесплатне правне помоћи и подршке, што жене спречава да траже своје право на забрану дискриминације и на равноправност.

11. Комитет позива Потписницу да:

- (а) Обезбеди благовремену и ефикасну примену анти-дискриминационих прописа и да предузме мере да подигне свест о тим прописима у општој јавности, а нарочито међу женама из група у неповољном положају;
- (б) Уведе концепт вишеструке дискриминације у своје законодавство; и
- (в) Предузме неопходне мере да што пре усвоји нацрт закона о бесплатној правној помоћи да би се женама омогућило да ваљано и на задовољавајући начин траже своја права.

Механизам правних жалби

12. Комитет констатује да су заменик заштитника грађана за родну равноправност и повереник за заштиту равноправности надлежни за решавање жалби за дискриминацију засновану на полу. Комитет је, међутим, забринут због:

- (а) Недатка видљивости, транспарентности и доступности Канцеларије заштитника грађана и повереника за заштиту равноправности;
- (б) Малог броја жалби на дискриминацију засновану на полу које су примили национални жалбени механизми; и
- (в) Извештаја да је већина жалби на дискриминацију жена које је Канцеларија заштитника грађана примила одбијена као неоснована.

13. Комитет тражи од Потписнице да обезбеди женама могућност коришћења механизма правних жалби који су им на располагању и препоручује Потписници да:

- (а) Предузме мере да побољша видљивост, доступност и транспарентност Канцеларије заштитника грађана и повереника за заштиту равноправности;

- (б) **Предузме мере да повећа свест жена о њиховим правима и о функцијама постојећих жалбених механизма да би им омогућила да траже задовољење у случајевима дискриминације засноване на полу; и**
- (в) **Обезбеди да и Канцеларија заштитника грађана и повереник за заштиту равноправности изврше ефективну истрагу свих жалби за наводну дискриминацију на основу пола.**

Национални механизам за унапређење положаја жена

14. Без обзира на постојање обимног националног механизма, Комитет жали што институцијама и телима за унапређење положаја жена није запослен довољан број људи и недостају им одговарајући ресурси и овлашћења за утицај на политику владе и одлучивање. Комитет је забринут због недостатка системског и сталног дијалога између националног механизма на свим нивоима и одговарајућих НВО, посебно женских организација, као и због одсуства консултација са њима приликом креирања и спровођења политика родне равноправности и оснаживања жена.

15. **Комитет препоручује Потписници да:**

- (а) **Даље јача национални механизам тако што ће му обезбедити одговарајуће људске, техничке и финансијске ресурсе, повећа његова видљивост и ефикасност, оснаже његови капацитети, посебно на локалном нивоу, и обезбеди довољно политичке подршке како би му омогућио да своје функције извршава на ефективан начин;**
- (б) **Обезбеди формални и неформални дијалог и консултације између националног механизма и одговарајућих НВО, нарочито женских организација и успостави систем сарадње који ће поштовати независност женских организација.**

Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности 2009-2015

16. Комитет констатује усвајање бројних стратегија и акционих планова укључујући Националну стратегију за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период 2009-2015 и Националног акционог плана за спровођење Стратегије за период 2010-2015. Комитет је, међутим, забринут због:

- (а) **Недостатка одговарајућих средстава из државног буџета Потписнице за примену тих и других стратегија и акционих планова са циљем да се елиминишу сви облици дискриминације жена, посебно жена припадница етничких мањина, укључујући Ромкиње, жене са инвалидитетом, старије жене, жене које живе са ХИВ-ом, жене погођене ратом, лезбијке и друге жене и девојке из група у неповољном положају;**
- (б) **Недостатка усклађености између различитих националних стратегија и њихових акционих планова и стратегија на локалном нивоу и недостатка механизма за координацију, мониторинг и евалуацију са циљем њихове ефективне примене и редовног и повремениог извештавања; и**
- (в) **Недостатка родно-специфичних мера у националним стратегијама и акционим плановима за решавање неравноправности и вишеструке дискриминације жена у неповољном положају, као и недостатка индикатора и репера којима би се мерио остварени напредак.**

17. **Комитет позива Потписницу да:**

- (а) **Определи значајне и одрживе ресурсе, и људске и финансијске, за све националне стратегије, механизме и акционе планове чији је циљ елиминација дискриминације жена, посебно жена у неповољном положају и да обезбеди њихову ефективну примену;**
- (б) **Предузме мере да усклади своје националне стратегије и акционе планове, посебно са онима на локалном нивоу, и унапреди координацију између секторског креирања политике и њене примене и хоризонталне и вертикалне координације између националног и локалног нивоа, као и да врши мониторинг и редовну евалуацију процеса њиховог спровођења путем извештавања о оствареном напретку;**
- (в) **Усвоји родно-специфичне мере у постојећим и новим националним стратегијама и акционим плановима за спречавање и уклањање неравноправности и вишеструке дискриминације жена у неповољном положају; и**
- (г) **Убрза израду индикатора и репера као саставног дела система мониторинга и евалуације, и обезбеди њихову редовну примену у мерењу напретка и решавања застоја у побољшавању положаја жена.**

Привремене посебне мере

18. **Комитет констатује да су неке привремене посебне мере предузете у области запошљавања жена, укључујући групе жена у неповољном положају као што су Ромкиње и жене са инвалидитетом. Комитет је, међутим, забринут због:**
- (а) **Одсуства систематске и уједначене примене привремених посебних мера за постизање стварне равноправности у областима које уређује Конвенција и за нарочито превазилажење препрека за равноправност и антидискриминацију жена у неповољном положају;**
 - (б) **Одсуства родно релевантне статистике о примени привремених посебних мера; и**
 - (в) **Одсуства посебних мера намењених женама погођених ратом и женама које живе са ХИВ-ом.**
19. **Комитет охрабрује Потписницу да:**
- (а) **Предузме даље кораке да прошири примену привремених посебних мера, у складу са чланом 4 (1) Конвенције и у складу са Општом препоруком Комитета бр. 25 (1992.), као дела неопходне стратегије за убрзање остваривања стварне равноправности жена, посебно жена које припадају групама у неповољном положају, укључујући жене погођене ратом и жене које живе са ХИВ-ом, у свим областима које уређује Конвенција.**
 - (б) **Обезбеди да се одговарајући ресурси одреде за наведене мере и да одговарајуће државне институције координирају међу собом њихову примену;**
 - (в) **Обавесте јавност, посебно жене, о привременим посебним мерама које је Потписница увела са циљем да побољша положај жена у неповољном положају, изврши евалуацију њиховог утицаја, а налазе о томе, укључујући родно релевантну статистику, стави на располагање јавности.**

Стереотипи

20. **Комитет прима к знању информације које је пружила Потписница у вези са напорима да елиминише негативне родне стереотипе у медијима и своју спремност да**

реши проблем изложености лезбијки и жена са инвалидитетом негативним стереотипима, како је изразила Делегација Потписнице. Међутим, Комитет је и даље забринут због:

(а) Опстанка дубоко укореењених стереотипа и недавног тренда враћања на традиционалне улоге и одговорности жена и мушкараца у породици и друштву, што подрива друштвени положај, учешће у јавном животу и професионалној каријери жена; и

(б) Превладавајућег негативног става, укључујући, у одређеним случајевима, злочине из мржње, према женама припадницима мањина, Ромкињама, женама са инвалидитетом, женама које живе са ХИВ-ом и лезбијкама, што штетно утиче на уживање многих њихових права.

21. **Комитет препоручује Потписници да:**

(а) **Настави да улаже више напора у превазилажење стереотипних ставова о улози и одговорности жена и мушкараца у породици и друштву и да настави да примењује мере за елиминацију родних стереотипа подстицањем позитивне слике и стварне равноправности жена; и**

(б) **Спроводи Стратегију превенције и заштите од дискриминације посебно у погледу жена припадница мањина, Ромкиња, жена са инвалидитетом, жена које живе са ХИВ-ом и лезбијки, и да ради са цивилним друштвом, медијима и другим актерима на побољшању толеранције и борбе против искључености ових група жена из друштва.**

Насиље над женама

22. И док констатује усвајање Националне стратегије за спречавање и борбу против насиља над женама у породичним и партнерским односима у 2011. и протокола на нивоу министарстава у 2011, Комитет је и даље забринут због:

(а) Све већег броја жена које су убили мужеви, бивши мужеви или партнери и жена жртава других облика насиља, укључујући психолошко, физичко, економско и сексуално насиље;

(б) Значајне разлике између броја полицијских интервенција, броја поднетих кривичних пријава и броја лица осуђених за насиље у породици;

(в) Значајних препрека са којима се жене суочавају, посебно Ромкиње и жене са инвалидитетом, када траже заштиту од насиља;

(г) Недостатка налога за хитну заштиту; и

(д) Недостатка разврстаних података о свим облицима насиља над женама.

23. **Подсећајући на Општу препоруку бр. 19 (1992.) о насиљу над женама, Комитет захтева од Потписнице да:**

(а) **Изврши анализу и измени Кривични законик, Породични закон и друге одговарајуће законе са циљем да се ефективно спрече сви облици насиља над женама и заштите жртве;**

(б) **Охрабри жене да пријаве појаву породичног и сексуалног насиља тако што ће подизати свест о кривичној природи ових дела;**

(в) **Обезбеди ефективно вршење истраге случајева насиља над женама и гони и кажњава починиоце таквих злочина санкцијама сразмерним тежини злочина;**

(г) **Обезбеди да све жене жртве насиља имају одговарајућу помоћ и несметани приступ ефективној заштити од насиља, укључујући обезбеђењем довољног броја склоништа за које су средства обезбеђена у државном буџету и**

побољшањем сарадње са, у том смислу, одговарајућим невладиним организацијама;

(д) Обезбеди да одговарајући органи имају свест о значају издавања налога за хитну заштиту жена у ризику и спровођења таквог налога до момента када више нису у ризику;

(ђ) Унапреди систем прикупљања података старањем да се они разврстају по врсти насиља и по односу између починиоца и жртве, путем подупирања истраживања у овој области и старања да те информације и подаци стоје јавности на располагању; и

(е) Хитно потврде Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама.

Трговина људима и експлоатација проституције

24. И док констатује законодавне, институционалне и полицијске мере предузете у борби против трговине људима, укључујући усвајање Националне стратегије за борбу против трговине људима и Национални акциони план за борбу против трговине људима (2009–2011), Комитет је и даље забринут због:

(а) Значајног кашњења са усвајањем новог акционог плана за борбу против трговине људима;

(б) Недостатка програма рехабилитације и реинтеграције за жене жртве трговине људима и недовољно ресурса опредељених за ове програме; и

(в) Недостатка сарадње са организацијама цивилног друштва које раде на проблему трговине људима.

25. **Комитет препоручује Потписници да:**

(а) **Без даљих одлагања усвоји нови план акције против трговине људима;**

(б) **Опреди довољно ресурса за програме рехабилитације и реинтеграције жена жртава трговине људима; и**

(в) **Успостави ефективну сарадњу са организацијама цивилног друштва које раде у овој области.**

Учешће у политичком и јавном животу

26. Комитет прима к знању одредбе за подстицање једнаке заступљености жена и мушкараца у политичком и јавном одлучивању, али је и даље забринут због недостатка утицаја тих мера. Комитет је нарочито забринут због:

(а) Ограничене примене одредаба Закона о равноправности полова (члан 35) према којима се тражи да политичке странке, синдикати и струковна удружења подстичу једнаку заступљеност жена и мушкараца у својим телима за одлучивање;

(б) Неукључивања женских организација у израду Националног акционог плана за примену Резолуције Савета безбедности УН 1325 „Жене, мир и безбедност“, као и њихове искључености из преговора у вези са Косовом; и

(в) Малог броја жена у изабраним телима на локалним нивоима и женама у највишим редовима дипломатске службе.

27. **Комитет препоручује Потписници да:**

(а) **Обезбеди пуно и равноправно учешће жена у политичком и јавном животу применом члана 35. Закона о равноправности полова, и изврши процену његовог утицаја, посебно на жене из група у неповољном положају, као што су Ромкиње и жене са инвалидитетом;**

- (б) Укључи женске организације у спровођење својих политика у вези са миром и безбедношћу, укључујући преговоре у вези са Косовом, и
- (в) Повећа број жена на местима где се одлучује, посебно у локалним администрацијама и у највишим редовима дипломатске службе.

Образовање

28. И док констатује ново инклузивно образовање у складу са Законом о основама образовног система, Комитет је и даље забринут због:
- (а) Мало уписаних Ромкиња и Рома на основном и средњем нивоу образовања и ниској стопи свршености, што је израженије међу девојчицама;
 - (б) Истрајности родних стереотипа у наставном градиву и уџбеницима за средње образовање; и
 - (в) Неодговарајућем увођењу сексуалног образовања, репродуктивног здравља и правима у наставна градива на свим нивоима образовања.
29. Комитет препоручује Потписници да подигне свест о значају образовања као људског права и као основе за оснаживање жена и девојака. У том циљу, захтева од Потписнице да:
- (а) Подстиче упис ромске деце и њихово похађање наставе, посебно девојчица, на основном и средњем нивоу образовања у редовним школама, и уклони све препреке, укључујући финансијске, у доступности образовања;
 - (б) Изврши анализу и измени материјале и уџбенике који се користе у средњем образовању да би елиминисала патријархалне родне стереотипе; и
 - (в) Уведе узраст прикладно образовање о сексуалном и репродуктивном здрављу и правима, укључујући питања родних односа и одговорног полног понашања, у наставно градиво на свим нивоима образовног система.

Запошљавање

30. Иако је Потписница предузела мере у циљу елиминације полно засноване дискриминације на радном месту, Комитет остаје забринут због:
- (а) Истрајавања разлике у зарадама међу половима;
 - (б) Несразмерно високе незапослености жена, посебно међу Ромкињама, женама са инвалидитетом и женама на селу;
 - (в) Све веће феминизације одређених занимања;
 - (г) Недостатка могућности да се ускладе радне и породичне обавезе;
 - (д) Сексуалног узнемиравања жена на радном месту; и
 - (ђ) Недостатка разврстаних података о положају жена на тржишту рада.
31. Комитет препоручује Потписници да:
- (а) Усвоји мере за примену принципа исте зараде за рад исте вредности да би се смањила и нестала разлика у зарадама;
 - (б) Повећа приступ жена запошљавању и предузетништву, укључујући Ромкиње, жене са инвалидитетом и жене у сеоским подручјима;
 - (в) Подстакне учешће жена у професионалним областима где су традиционално мање заступљене;
 - (г) Олакша усклађивање професионалног и приватног живота жена и мушкарца, укључујући повећање броја капацитета за бригу о деци и охрабривања мушкараца да равноправно учествују у породичним обавезама;

- (д) Ојача мере за спречавање и борбу против сексуалног узнемиравања жена на радном месту успостављањем ефективног механизма извештавања и санкције; и
- (ђ) Прикупи разврстане податке о положају жена и мушкараца на тржишту рада и о броју и природи судских предмета и управних жалби у вези са полно заснованом дискриминацијом на раду и сексуалним узнемиравањем на радном месту.

Здравље

32. И док констатује законодавне и мере политике које је Потписница предузела, укључујући проширење обавезног здравственог осигурања на ромску популацију, Комитет остаје забринут због:
- (а) Ограничене примене тих закона и политика и рестриктивног приступа услугама здравствене заштите Ромкињама, женама са инвалидитетом и жртвама силовања;
 - (б) Тешкоћа са којима се суочавају жене са инвалидитетом у уживању свог права на репродуктивно здравље због предрасуда, недостатка оспособљеног кадра и доступних капацитета;
 - (в) Коришћења абортуса као методе контроле рађања и ограничене употребе модерних облика контрацепције, лошег квалитета услуга саветовања и планирања породице као и ризика да, суочена са опадајућим стопама фертилитета, Потписница може да предузме мере за смањење садашње доступности абортуса; и
 - (г) Недостатка доступности анти-ретровирусног лечења друге генерације за жене које живе са ХИВ/АИДС-ом и недовољне информисаности о спречавању преноса ХИВ/АИДС са мајке на дете и могућем лечењу.
33. Комитет захтева од Потписнице да:
- (а) Побољша доступност квалитетне здравствене заштите и са здрављем повезаних услуга за жене, у складу са Општом препоруком бр. 24 (1999);
 - (б) Обезбеди ефективну примену закона и политика којима се обезбеђују обавезно здравствено осигурање и бесплатне услуге за све жене и девојке;
 - (в) Предузме неопходне мере да обезбеди пуно и ефективно остварење права жена са инвалидитетом на сексуално и репродуктивно здравље уклањањем предрасуда, обуком медицинског особља и повећањем броја здравствених капацитета опремљених да одговоре на њихове потребе;
 - (г) Смањи коришћење абортуса као метода у контрацепцији побољшањем информисаности о доступности модерним облицима контрацепције који би били на позитивној листи лекова као и да обезбеди да абортус остане доступан као што је сада, и законодавно и финансијски, и да размотри могућност укључивања трошкова абортуса у систем здравственог осигурања;
 - (д) Без одлагања предузме мере да обезбеди женама и девојкама које живе са ХИВ/АИДС-ом доступност анти- ретровирусних лекова друге генерације и других неопходних лекова и услуга, као и информације о методама спречавања преноса ХИВ/АИДС-а са мајку на дете.

Жене на селу

34. Комитет констатује са забринутошћу неравноправност између жена у граду и на селу у држави Потписници, у погледу стандарда живљења и запошљавања, укључујући

старије жене. Осим тога, забринут је због *de facto* дискриминације жена на селу у домену доступности имовине услед традиционалних и друштвених образаца по којима се мушкарцима даје предност као носиоцима имовине.

35. Комитет препоручује да Потписница обезбеди да жене са села, укључујући старије жене, имају несметан приступ одговарајућим стандардима живљења и запошљавања. Осим тога, препоручује да Потписница предузме неопходне мере за искорењивање стереотипа о улози жена у сеоским подручјима и елиминише праксу дискриминације жена у погледу имовинских права.

Групе жена у неповољном положају

36. И док констатује усвајање измењене Националне стратегије о положају избеглица и интерно расељених лица у периоду 2011–2014, Комитет је забринут због недостатка државног мониторинга над условима жена избеглица, жена које траже азил и интерно расељених жена и недостатка разврстаних података по полу, посебно у вези са насиљем над женама. Осим тога, забринут је што поступак уписивања рођења у матичну књигу лица без докумената, посебно лица из ромске заједнице, у складу са изменама Закона о ванпарничном поступку, и даље у дискретивно припада Министарству унутрашњих послова.

37. Комитет позива Потписницу да успостави механизам за мониторинг над положајем жена избеглица, жена које траже азил и интерно расељених жена да би боље заштитила њихова права, укључујући заштиту од насиља и обезбедила одговарајуће податке. Осим тога, препоручује Потписници да обезбеди да се судске одлуке о упису рођења у матичну књигу и држављанства лица без докумената ефективно извршавају и да не може да их оспори неко тело извршне власти.

Брак и породични односи

38. Комитет констатује да Акциони план (2010-2015) за примену Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности садржи мере усмерене на признавање, спречавање и решавање проблема дејчјих бракова, принудних (уговорених) бракова и праксе „продаје невесте“. Осим тога, констатује спремност Потписнице да „разговара о Моделу закона о истополном партнерству који је израдило грађанско друштво“ коју је изразила делегација Потписнице. Међутим, Комитет је и даље забринут због:

- (а) Неоствареног напретка на спречавању превременог и присилног (уговореног) брака међу ромском популацијом и другим мањинским групама;
- (б) Изменама Кривичног законика из 2009. године, којима су укинута чланови о „закључивању ништавог брака“ и о „омогућавању склапања противзаконитог брака“, и
- (в) Престанка државног дејчјег додатка код четвртог детета, и неефикасности наплате издржавања за дете од очева на основу издатог налога.

39. Комитет захтева од Потписнице да:

- (а) Предузме све неопходне мере да примени одредбе свог Акционог плана са циљем да се спрече превремени и присилни (уговорени) бракови међу мањинским групама, посебно Ромима, и повећа свест таквих заједница и социјалних радника о негативним ефектима превременог ступања у брак на здравље и образовање жене;

- (б) Преиспита свој Кривични законик да би обезбедила да се забране и одговарајуће санкционишу закључивање ништавог брака и омогућавање склапања противзаконитог брака;
- (в) Успоставе механизми за пружање подршке великим породицама и деци чији очеви нису испунили своју обавезу издржавања, и
- (г) Обезбеде брзо усвајање Модела закона о истополном партнерству.

Измена члана 20, став 1, Конвенције

40. Комитет охрабрује Потписницу да прихвати измену члана 20, став 1, Конвенције о терминима одржавања седница Комитета.

Пекиншка декларација и Платформа за акцију

41. Комитет позива Потписницу да користи Пекиншку декларацију и Платформу за акцију, у својим напорима да примени одредбе Конвенције.

Дистрибуција и примена

42. Комитет подсећа на обавезу Потписнице да систематски и без прекида примењује одредбе Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена. Захтева од Потписнице да првенствено посвети пажњу примени ових закључних запажања и препорука од сада, па до подношења наредног периодичног извештаја. Комитет, стога, захтева благовремену дистрибуцију Закључних запажања, на службеним језицима Потписнице, одговарајућим државним институцијама на свим нивоима (националном, регионалном, локалном), а посебно Влади, министарствима, Народној скупштини и судству, да би се омогућила њихова пуна примена. Охрабрује Потписницу да сарађује са заинтересованим субјектима, као што су удружења послодаваца, синдикати, организације за људска права и женске организације, универзитети и истраживачке установе, медији, итд. Осим тога, препоручује да се његова закључна запажања дистрибуирају у одговарајућем облику на нивоу локалне заједнице, да би се омогућила њихова примена. Још, Комитет захтева од Потписнице да настави да дистрибуира Конвенцију о елиминацији свих облика дискриминације жена, њен Факултативни протокол и судску праксу, и Опште препоруке Комитета свим субјектима.

Потврда других споразума

43. Комитет констатује да би поштовање девет главних међународних инструмената о људским правима[□] од стране Потписнице увећало могућности за жене остваривања њихових права и основних слобода у свим аспектима живота. Комитет, стога, охрабрује Потписницу да размотри могућности потврђивања уговора које још није потписала, тј. Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихове породице.

[□] Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима; Међународни пакт о цивилним и политичким правима; Међународна конвенција о елиминацији свих облика расне дискриминације; Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена; Конвенција против мучења и другог окрутног, нехуманог, понижавајућег поступања или кажњавања; Конвенција о правима детета; Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица; Међународна конвенција о свим присилно несталим лицима и Конвенцију о правима особа са инвалидитетом.

Поступање по Закључним запажањима

44. Комитет захтева од Потписнице да обезбеди, у року од две године, писану информацију о корацима предузетим да се примене препоруке садржане у ставовима 17. и 23, тач. (а), (в), (г) и (д).

Припрема наредног извештаја

45. Комитет позива Потписницу да поднесе свој четврти периодични извештај у јулу 2017. године.

46. Комитет захтева од Потписнице да следи „Усклађене смернице о извештавању према међународним уговорима о људским правима, укључујући смернице о заједничком основном документу и документима специфичним за одређене уговоре“ (*HRI/MC/2006/3 and Corr.1.*).